GAZETA LWOWSKA.

We Czwartek **N^ro. 199.** 12. Grudnia 1816.

Wiadomości kraiowe.

Ze Lwowa. — Dziedzic Dóbr Pielni i Tarnawy w Cyrkule Sanockim, W. Franciszek Truskolaski, oświadczył się że w Tarnawie szkołę i pomieszkanie nauczycielskie: z twardego materyału własnym kosztem wystawić każe, Nauczycielowi 100 ZR. zawsze w monecie kursuiącey, tudzież 6 korcy zboża i potrzebne drwa na opał dawać będzie, i że mu ogród około 3 morgów w sobie zawieraiący wypuści, na to zaś wszystko dokument przyzwoity wyda, i takowy na dobrach swoich zabezpieczy.

Na uposażenie szkoły w Dąbrowey, w Cyrkule Tarnowskim, przyrzekli dawać co rok: JX. Pleban Kerszkowski, dopóki Plebanię Dąbrowską posiadać będzie, 10 ZR.; Chrześciańska Gmina Dąbrowska 25 ZR.; tameczna Gmina Żydowska 50 ZR.; Gmina wsi Podkościołka 25 ZR.

Mieszczanie Jaworowscy, w Cyrkule Przemyskim, oświadczyli się, że teraźnieyszemu Nauczycielowi, tak długo, póki w Jaworowie uczyć będzie, począwszy od dnia 1. Listopada 1815go po 50 ZR. co rok dopłacać będą.

Rząd kraiowy poczytuie zatem za swóy obowiązek donieść o tych pięknych czynach publicznie.

Z Wiednia dnia 3. Grudnia. — Towarzystwo C. K. gościńca Ludwiki, łączącego Karlsztad z Fiumem, łuboć wygodnieysze połączenie krainy Binnen z morzem Adryatyckiem we względzie handlowym, dla mało sprzyiaiących okoliczności dotychczas nastąpić nie mogło, postanowiło przecież dla okazania patryotyzmu swoiego i wsparcia mieszkańców okolicy tameczney, zubożałych z przyczyny kilkoletniego nieurodzaiu, kazać ubić w biegu tego roku własnym kosztem część gościńca pod Buccari i Jellenje, zostaiącego w związku z gościńcem Fiumskim, i przywiodło iuż w rzeczy samey to postanowienie do skutku. N. Cesarz i Król, uwiadomiony o tem przedsięwzięciu, rozkazał towarzystwu oświadczyć z tego powodu naywyższe swoie ukontentowanie.

Dnia 28. p. m., po odprawionem żałobnem nabożeństwie w Kościele P. Maryi, pogrzebano w Weringu zwłoki Xiężney Izabelli Lubomirskiey, z domu Xiężniczki Czartoryskiey. Przez swoie urodzenie i rangę, a więcey ieszcze dla świetnych pszymiotów duszy i serca, poczytywaną bydź mogła za iedną z pierwszych osób swoiego Narodu. Co iey rodzina, iey przyiaciele i podlegli oneyże, co towarzystwo polerówney Szlachty i cierpiący w niey utracili, czas to dopiero da uczuć. Słusznie o niey powiedzieć można, że wierna świętym przepisom, nie wiedziała iey lewa ręka, co prawa dawała; gdyż ta Xiężna taiła dobrodzieystwa swoie z taką troskiwością, z iaką drudzy taią ułomności swoie. Co sprawiedliwy żal z powodu takiey straty ukoić może, iest ta myśl wzniosła, że dusza iey w pośród modłów i łez niezliczonych nieszczęśliwych, których ona uratowała, lub którym dopomogła, stanęła teraz przed tronem Wszechmocnego, dla otrzymania tamże za cnoty swoie nagrody. (*Z gazety* Wiedeńskiey.)

Wiadomości zagraniczne.

Włochy.

Senat Xięstwa Sabaudyi (w Królestwie Sardyńskiem) ogłosił d. 2. Listopada, że co się tycze rozmaitych związków małżeńskich, od roku 1792go pod rozmaitemi prawodawstwami w Xięstwie zawartych, owe, które iedynie tylko według przepisów cywilnych skoiarzone zostały, od dnia 1. Czerwca 1817go żadnego skutku cywilnego mieć nie będą, ieżeli małżonkowie nie zawrą ich takie według ustaw teraźnieyszych.

W Livornie iest teraz wiele bogatych kupców Rossyyskich; iuż tam zagospodarował się ieden handlowy dom Rossyyski; w ogólności wzmaga się spiesznie na morzu środziemnem żegluga i handel Rossyyski, co Anglikom nie mały uszczerbek przynosi.

Francya.

List z Paryża pod d. 16tym Listopada zawiera co następuie: „Przed zagaieniem po

)(

siedzeń, mieli Ministrowie nayważnieyszych Członków Izby Deputowanych wszelkiego stronnictwa zaprosić na naradę, onymże niebezpieczne skutki ducha stronnictwa wystawić, i przełożyć, że Państwo tylko przez umiarkowanie i ścisłe trzymanie się Konstytucyi może bydź uratowane. — Atoli, pomimo tego, zgromadzenie iest zbiorem niezgodnych żywiołów. Liczą około sto Deputowanych, którzy wyraźnie trzymaią ze stroną ministeryalną, a 80 Ultrarojalistów, czyli takich, którzy z całego serca pragną przywrócić rzeczy do takiego stopnia w iakim były przed r. 1789tym; oprócz tego iest ieszcze trzecia klassa Współczłonków, którzy sobie nadaią imie Niepodległych, nie chcąc należeć ani do strony ministeryalney, ani do strony Ministrom przeciwney. Ma ich bydź około 40, a między nimi liczy się także P. Baron Louis, który, iako Minister przychodów pod Ludwikiem XVIIItym, zręcznie umiał pogodzić interes Króla swoiego z interessem swoim, i zasadę prawości z obalonym swoim planem finansowym. Ci Niepodlegli maią także mieć stronników swoich w Izbie Parów, a iako swego stowarzyszonego, mianuią P. Chateaubrianda, coby więc potwierdzało słuszną wątpliwość o niepodległości tey partyi. Deputowani z Konstytucyą trzymaiący, mieli pomiędzy sobą zawrzeć mocny związek, i przysięgą na imie Oyczyzny i sławy zobowiązać się do bronienia Konstytucyi. Monitor umieścił mowę, którą przeszłey Niedzieli Kanclerz, iako Prezes Izby Parów, miał do Króla, i odpowiedź, którą Król Jegomość na nią udzielił. W tey odpowiedzi Królewskiey, osoby, które na posłuchaniu były obecne, nie dostrzegaią iednego frazesu, w którym Król wyraził swoie zadziwienie, iż pomimo przekonania Izby, że iedność między Poddanymi Jego iest naygwałtownieyszą potrzebą Kraiu, przecież 50 Parów głosowało na powierzenie Sekretarstwa Izby P. Chateaubriandowi, którego ón (Król) z listy Ministrów Stanu wykreślić musiał. Jest to nowym dowodem, iak wiele charakteru Król posiada, i że umie cenić Kameleonów politycznych. Mianowanie Barona Pasquiera Prezesem Izby Deputowanych, ze wszech miar nie podoba się Ultrarojalistom. Był on Prefektem Policyi pod Bonapartem, i wyznaie się przywiązanym do zasad liberalnych i do Konstytucyi. P. Derbouville utracił powszechną Dyrekcyę Poczt. Sprzyiał on bardzo korrespondencyi Ultrarojalistów, szczególniey zaś rozesłaniu ostatniego, zakazanego pisma Chatraubrianda. Pod Napoleonem był Prefektem w Antwerpii."

Dnia 20go i 21go Listopada nie było żadnego posiedzenia Izby Deputowanych.

Legiony Departamentow Północnego i Wandeyskiego, wyruszyły niedawno z Lille do Paryża, a stoiące w teyże stolicy legiony Departamentow Sarthy, tudzież Indry i Ligery, wyruszyły do Lille.

Głoszą z pewnością, że Mouier ważne taiemnice wyiawił, i że mu karę śmierci podarowano.

Ze wszystkich okolic Francyi (piszą gazety Francuzkie) nadchodzą naypocieszniejsze wiadomości o pomyślnych skutkach Apostolskiey gorliwości Missyonarzy Francuzkich, których Zgromadzenie Król, o wspieranie ducha religii między Poddanymi swoimi zawsze gorliwy, przed kilku miesiącami własnem rozporządzeniem potwierdził. W St. Brieux (w Bretanii) było na początku Października siedmiu takich Xięży pobożnych, którzy po pięć razy na dzień miewali kazania, resztę zaś czasu na słuchaniu spowiedzi trawili. Trzydziestu i dwóch Duchownych w mieście i w okolicach, pomagało im w tych pracach Apostolskich. W dzień uroczystości Wszystkich Swiętych, było u stołu Pańskiego około 3,000 osób płci oboiey (St. Brieux liczy około 8,000 mieszkańców).

W Paryżu umarł 10. Listopada Xiądz J. St. Commene, potomek pochodzących od Cesarzow Greckich Władcow tak zwanego Cesarstwa Trapezuntyńskiego, które w 15stym wieku przez Turkow zburzone zostało.

Niemcy.

Królewsko-Saski Poseł przy Dworze Pruskim, P. Globig, który przez kilka miesięcy bawił w Saxonii, odiechał teraz znowu na swoie mieysce, i spodziewaią się zupełnego uchylenia wszelkich i mnogich trudności, które między Prusami a Saxonią z powodu działu zachodziły. Około środka Września, Pruscy Kommissarze działowi w Dreźnie, podali Kommissarzom Saskim tak zwane Ultimatum, którego przyięcia w 14stu dniach żądali. To Ultimatum odesłano do Wiednia, a od tego czasu tylko pisemne rosprawy zachodziły. Słychać, że teraz Kommissarze Sascy odpowiedzieli na owo Ultimatum, i spodziewaią się, że Prusy przystaną na propozycyę.

W Kasselu wyszło godne uwagi rozporządzenie względem woyskowości. Każdy kraiowiec, który 18sty rok wieku swoiego przeżył, iest obowiązanym do obrony Oyczyzny. Od powinności służenia w pospolitem ruszeniu nie

iest nikt wolnym przed skończeniem 5ogo roku wieku swoiego. Wyiętymi są: 1.) wszyscy Urzędnicy kraiowi; 2.) dzieci uprzywileiowanych osób; 3.) prawi synowie mieszczan w miastach Kasselu, Hanau, Marburgu, Rintelnie, Karlshafenie i Ziegelhaynie; 4.) wszyscy dzierżawcy dominikalni; 5.) słudzy po ztowi mżev 4ch cali; 6.) robotnicy przy kopalniach kruszcowych, solnych i węglanych, w służbie zostaiący, niżey 4ch cali; 7.) liberya Jenerałów, Officerów sztabowych i Urzędników cywilnych do pierwszych czterech klass należących; 8.) parobcy na gruntach dworskich i dzierżawczych potrzebni, niżey 4ch cali; 9.) właściciele dóbr i naystarszy syn rodziców wielkie dobra posiadaiących; 10.) owczarze — własne trzody maiący; 11.) maystrowie czeladnicy, którzy dla wdów rzemiosłem zarządzaią i 12.) zagraniczni w tamecznym Kraiu osiadli, wraz że swoimi synami, których z sobą do Kraiu przyprowadzili. Czas służby wyznaczony iest w ogolnoś i na lat 12. — Xiążę Elektor rozkazał ogłosić pardon powszechny na 6 miesięcy.

Od Menu donoszą pod d. 15stym Listopada co następuie: „Względem wiadomego iuż z pism publicznych (a także i w 175tym numerze gazety naszey doniesionego) aresztowania P. Trotta, niegdyś Westfalskiego Prefekta Departamentu Werry, dowiaduiemy się teraz szczegółow następuiących: Powróciwszy dobrowolnie do Kraiu Elektorsko-Heskiego, został we włości swoiey aresztowanym i pod strażą huzarów, którzy z dobytemi pałaszami powóz prowadzili, do kryminalnego więzienia w zamku Marburgskim zawiezionym. Tam dopiero dowiedział się o przyczynie aresztowania swoiego, i o tem, co daley zamierzano. Jego Królewicowska Mość, Xiążę Elektor Heski, mocą własnoręcznie podpisanego zlecenia, rozkazał dwóm Członkom rządowym, i Fiskusowi koronnemu, aby przeciwko Trottowi badanie przedsiewzięli, a wypadek wraz z doradzeniem kary, bezpośrednio Jemu samemu przełożyli. Za przedmiot badania podane były w rzeczonem zleceniu: „zbrodnie przeciwko Oyczyznie, przez namiętne przywiązanie do Rządu przywłaszczyciela popełnione.“ Jako środek dochodzenia przepisane było przeglądanie aktów Prefektury, i wezwanie Poddanych do podawania skarg swoich przeciwko niemu (co w samey rzeczy przez pisma publiczne nastąpiło) Przeciwko temu sposobowi postępowania podał P. Trott zaskarzenie do Ministra Sprawiedliwości, które bez skutku, a nawet i bez odpowiedzi zostało, czego także prawie wszyscy inni doznawać maią, którzy są w związku z iego sprawą. P. Trott nie mógł się udać do Sądu Appellacyynego, ponieważ Xiążę Elektor, rozkazem gabinetowym z dnia 23. Grudnia 1814go, temuż Sądowi odiął moc sądzenia spraw inkwizycyynych, chociażby nawet i niewinność mogła bydź wywiedzioną, i tenże rozkaz, pomimo bardzo zwięzłego przedstawienia Sądu, późnieyszym rozkazem gabinetowym z dnia 4go Sierpnia 1815go znowu potwierdził. Ponieważ więc w ten sposób P. Trottowi wszelka droga poszukiwania prawney obrony, w samym Kraiu zamkniętą została, przeto udał się do Seymu Niemieckiego, a we dwóch przełożeniach doniosłszy o gwałcie na nim wykonanym i o odciętey mu drodzę sprawiedliwości, a oraz punkta onemuż ze strony Rządu zarzucone wyiaśniwszy, prosił o obronę i o zupełne zadosyć uczynienie. Ten krok miał w Frankfórcie wielkie wrażenie sprawić, a szczególniey Poseł Austyra ki, miał w tey mierze niechęć swoią wyrazić. Odwołanie się do Seymu podane, przyniosło P. Trottowi ten skutek, że go wypuszczono z więzienia zamkowego, i tylko z miasta wyiechać zabroniono. Z resztą, w dawnieyszym Departamencie Werry (maiącym 250,000 ludności), gdzie w skutku wyżey wspomnionego wezwania, iuż otworzone były rejestra do przyymowania skarg, nie podano żadney takowey, którąby się P. Trotta osobiście tyczyła; iest to dla niego prawdziwie wielkiem zadosyć uczynieniem, którego także i w prawney drodze zapewne dostąpi.“

Xiążę Elektor Heski, kazał na wybudowanie nowego zamku tymczasowo wyznaczyć pół miliona talarów. Budowla stawioną będzie pod zarządzeniem zwierchniczego Dyrektora budowniczego, P. Zuszowa. Rozebranie starego budynku ma bydź natychmiast przedsięwzięte. — Wiadomości z Kasselu sprzeciwiaią się pogłoscę w kilku pismach publicznych rozszerzoney, iakoby Xiążę Elektor postanowił własnym kosztem wystawić pomnik Hessom, którzy w ostatniey woynie polegli.

Według doniesień z Saxonii pod d. 12. Listopada, żniwa tamże ieszcze się nie ze wszystkiem skończyły; ieszcze iest na polu owies, żyto, rzepa etc. Cena zboża spadła wprawdzie cokolwiek, iednakowoż wciąż ieszcze iest nadzwyczaynie wysoką. Kupcy, Lipscy złożyli znakomitą summę pieniężną na zakupienie zboża za granicą.

Gmina żydowska w Moguncyi postarała się o to, że iey ubodzy aż do żniw kupować będą mogli bochenek chleba po 12 kraycarów,

a zatem o 8 kraycarów taniey, iak go teraz mieszczanie kupuią. Oprócz tego stara się tam Rada mieyska zaradzić wzmagaiącey się drożyznie przysposobieniem zapasów zboża, a Rząd przedsięwziął środki, mogące zaspokoić mieszkańców po wsiach względem ich korzyści, a mieszkańców Moguncyi ochronić od straty.

Prusy.

Dnia 9go Listopada wydał N. Król Pruski ustawę względem przywrócenia Pruskiego prawa kraiowego i sądowego porządku w przyłączonych do Prowincyi Zachodnio-Pruskiey Powiatach Chełmińskim i Michałowskim, tudzież w mieście Toruniu i obwodzie iego.

W Xięstwie Saskiem *), podały Stany Cyrkułu Turyngskiego i Fundacyi Merseburskiey bardzo otwarte przedstawienie Królowi Jmci Pruskiemu przeciwko wprowadzeniu opłaty stęplowey i ustawy sądowey Pruskiey, wystawuiąc tamtą za nadzwyczaynie uciążliwą, tę zaś, iako przedwcześnie zaprowadzoną.

Rząd Pruski wydał rozporządzenie, ażeby każdemu żołnierzowi, który w wyprawach woiennych od roku 1813go do 1815go służył, i z dobrych postępków wywieśdź się może, za powrótem do dawney professyi nadawać bezpłatnie prawo mieyskie obywatelskie owego miasta, w którem osiąśdź zamyśla.

Królestwo Polskie.

Gazeta powszechna (Allgemeine Zeitung) umieściła pod artykułem z Warszawy dnia 8. Listopada co następuie: „Codziennie wzmaga się bardziey gorliwość dla nauk i kunsztów, przy czynnym wpływie Alexandra i wysokiego Namiestnika Jego. W Kielcach maią założyć Akademiię górnictwa, do którey wezwano mężow biegłych z Freibergu i z niektórych części kruszcowych kopalni Saskich. Z rozkazu W. Xięcia Konstantego, P. Ulmer Saxończyk, teraźnieyszy Polski zwierzchniczy Dyrektor kopalni, w towarzystwie Rossyyskiego Pułkownika od artylleryi obiechał tego lata całą Polskę, dla dochodzenia przedmiotow gorniczych i fabrykowych tego Państwa nad Wisłą. Zamyślaią tam także utworzyć szkołę rolniczą, a P. Ratt, Professor Gimnazyum Kaliskiego, otrzymał od zwierzchniczey Dyrekcyi Nauk zlecenie, ażeby zwiedził Fellenbergowskie Instytuta w Hofwylu i obznaiomił się z metodą tameczną. Radca Stanu, Xiądz Stasic, mineralog bardzo szanowny, wydał geologiyne dzieło o Karpatach w ięzyku Polskim. To dzieło, dla poznania natury w owey okolicy bardzo pożyteczne, iest oraz interessuiącem dla bardzo doskonałey mappy i wielu rycin, a z historyą literatury Polskiey, przez Professora P. Bentkowskiego, i z Winkelmanem Polskim, pióra Hrabiego Stanisława Potockiego, stanowi przedmiot naynowszy i nayważnieyszy w literaturze Polskiey. Przez liberalność Rządu, światło czynnego Ministra Stanisława Potockiego (który z choroby cięźkiey wyzdrowiał i Kraiowi znowu iest danym) i przez współdziałaniu Dyrektora Lindego i innych mężów w naukach biegłych, codziennie bardziey rozkwita się Polska Literatura."

Według gazet Warszawskich z dnia 3. Grudnia, uwieńczyła uczona Publiczność zasługę znanego zaszczytnie Autora Grammatyki Języka Polskiego, Xiędza Onufrego Kopczyńskiego, przez obdarzenie go medalem złotym znaczney wielkości, wybitym w mennicy kraiowey, a wyrażaiącym na iedney stronie dobrze trafione popiersie Autora z napisem do koła: Onufry Kopczyński, a na drugiey stronie w pośród wieńca napis: Za Grammatykę Polskiego Języka — Ziomkowie. Hrabia Stanisław Potocki, Minister Oświecenia publicznego, wręczył ten medal w sali bibliioteczney XX. Piiarow po piękney przemowie szanownemu temu Starcowi w dniu 3ostym Listopada, w którym 82gi rok życia swoiego rozpoczął, w obecności świetnego grona Biskupow, pierwszych Urzędników kraiowych, tudzież Nauczycielow i wybraney młodzieży szkoł wszystkich.

Rossya.

Jedna z gazet Francuzkich umieściła pod napisem: z Warszawy, uwagę następuiącą: „Mowa, którą miał Arcybiskup Augustyn do Cesarza Alexandra, przy wyyściu Jego Ces. Mości do Kościoła katedralnego w Moskwie, tak się zaczyna: „Stolica, przez bezbożność, wściekłość i dumę zburzona, znowu powstaie z popiołów i podnosi się z gruzów swoich, etc. etc." Jest to rzecz bardzo godna uwagi (pisze daley taż gazeta), że we wszystkich mowach publicznych, które miano podczas obecności Monarchy w Moskwie, usiłowano wzmódz wiarę, iakoby spalenie się tey stolicy stało się z przyczyny owego Męża, co do Rossyi zaniósł woynę; gdy tymczasem całey Europie iest wiadomo, że zburzenie Moskwy było naywiększą ofiarą, iaką Rossyanie przez miłość Oyczyzny dla pomyślności Państwa ponieść zdołali."

*) Tem nazwiskiem objęte są, iak wiadomo, Prowincye, które przez N. Króla Saskiego Prusom ustąpione zostały.